

непостійного члена Ради Безпеки за Східноєвропейською регіональною групою. Позиція України відома за формулою "2+8", яка передбачає розширення складу Ради з 15 до 25 місць, два з яких мали б належати Німеччині та Японії (як постійним членам, але без права вето), а вісім підлягали б ротачії серед 32 найважливіших країн за регіональними групами: 4 місця відходило б країнам Азії та Африки, 2 – державам Латинської Америки і Карибського басейну, по одному – Західній та Східній Європі[6]. Нинішнє членство України в ООН ґрунтується на нових реаліях, в основі яких – пошук прийнятних моделей розвитку організації шляхом реформування й адаптації до сучасних проблем глобального розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козинець І. П. Участь Збройних Сил України в міжнародній миротворчій діяльності (1992-2006 рр.) [Текст] : дис... канд. іст. наук: 20.02.22 / Козинець Іван Павлович ; Національна академія оборони України. К., 2008. 226 арк. Арк. 188–219.
2. Луник О. О. Формування системи залучення Збройних Сил України до врегулювання воєнних конфліктів (1992–2002 рр.). – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 20.02.22 – військова історія. – Національна академія оборони України. – Київ, 2003.
3. Гончар Борис. Сучасні виклики міжнародній безпеці і ООН // Пам'ять століть, 2005. Вип. 5.
4. Конвенція про охорону персоналу Організації Об'єднаних Націй та зв'язаного з нею персоналу. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_025
5. Україна в ООН 1991–2002 рр. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/ZPU/51.htm>
6. Організація Об'єднаних Націй. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&l21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Orhanizatsiia_O_biednanykh_1
7. Кучинський В. З розумінням потреби істотних змін. ООН та геополітичні виклики сучасності: роль та ефективність Організації у розв'язанні глобальних проблем // Політика і час. 2004. Вип. 3. С.3–9.
8. Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1518-14>
9. Україна очолила Раду Безпеки ООН: що потрібно знати URL: <https://www.volynnews.com/news/all/ukrayina-ocholyla-radu-bezpeky-oon-shcho-potribno-znaty-video/>
10. Діяльність України в Організації Об'єднаних Націй URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/uno>
11. Діяльність України в Раді Безпеки ООН URL: <http://ukraineun.org/ukraine-and-uns/our-priorities>

Кулик С.

Науковий керівник – доц. Морська Н.Л.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО ПРОСТОРУ І НАУКОВОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС

На сучасному етапі розвитку суспільства принципово важливим чинником економічного зростання є наукова політика держави. При цьому науковий фактор набуває значення особливого політико-економічного інструментарію в конкурентній боротьбі національних економік. Кожна держава, яка прагне стати конкурентоспроможною, має підтримувати на високому рівні власний науковий потенціал, демонструвати швидкі темпи нововведень, що, відповідно, забезпечить швидке економічне зростання.

В Україні, починаючи з 2014 р., відбулася низка євроінтеграційних подій, які б могли істотно покращити стан науки. Насамперед, це підписання Угоди про асоціацію Україна – ЄС та Угоди між Україною і ЄС щодо участі України у програмі ЄС «Горизонт–2020» [1, с.18]. Завдяки цьому наша держава стала країною-учасницею Європейського дослідницького простору (ЄДП), отримавши на унікальних умовах низку можливостей для розвитку наукової та інноваційної сфер. Проте, ситуація у цій галузі останнім часом погіршилася. Зокрема, наукоємність ВВП зменшилась із 0,65% (2014) до 0,56% (2017) [5, с.35-36]. Реформа наукової сфери, започаткована Законом «Про наукову і науково-технічну діяльність», гальмується через незадовільне її впровадження. А це, в свою чергу, призводить до подальшої втрати кадрового потенціалу вітчизняної науки та зниження її конкурентоздатності на світовому рівні.

При визначенні стратегічних напрямків розвитку науки доцільно орієнтуватися на досвід країн ЄС, США, Японії, Китаю. Саме в цих країнах досягнуто досить високе насичення робочої сили вченими та спеціалістами і випереджаючими темпами триває, порівняно із загальною зайнятістю, нарощування кількості вчених-дослідників, розробників нових технологічних систем і робототехніки. Одночасно, в цих країнах збільшуються витрати на науково-дослідницькі роботи, розширюються мережі наукових та інноваційних організацій, зростає

рівень загальної освіти населення, його професійної підготовки. Також у високорозвинених країнах спостерігається швидке зростання міжнародного співробітництва у сфері науки суб'єктами всіх інституційних рівнів.

Питанням наукової політики зарубіжних країн присвятили свої роботи такі вчені, як О. Амосов, О. Андрощук, Г. Андрощук, М. Гуревич, А. Павленко, Л. Антонюк, Н. Василькова, І. Жилияєв, Д. Ільницький, І. Кудла, О. Пічкур, В. Ситнік, Б. Чижевський, М. Шевченко, Л. Федулова та ін. Проте, незважаючи на висвітлення проблем розвитку науки зарубіжних країн, проблема їхньої наукової політики залишається недостатньо розкритою, що є одним з пріоритетних напрямків наукових пошуків.

Метою статті є вивчення історичних особливостей окремих аспектів формування наукового простору і наукової політики країн Європейського Союзу.

Актуальність дослідження зумовлена прагненням України до більш активного міжнародного наукового співробітництва, що вимагає розробки адекватної державної наукової політики, яка б враховувала досвід та успішні практики країн Європейського Союзу. Стає очевидним, що економіка України в умовах євроінтеграції не може достойно конкурувати в цьому новому навколишньому середовищі, якщо не стане інноваційною і якомога ефективніше буде відповідати на нові суспільні виклики.

Історія розвитку науки ЄС, зокрема, вступ до ЄС у 1973 р. Великобританії, Ірландії та Данії, свідчить про те, що була висунута ідея створення єдиного європейського наукового простору. Наступного року Рада Міністрів ЄС затвердила першу програму спільних наукових досліджень на 1974-77 рр. Ця подія вважається офіційним народженням спільної політики країн-членів ЄС в сфері науки й техніки. У 1982 р. була створена Європейська стратегічна програма розвитку інформаційних технологій (ЄСПРІТ), у якій були сформульовані базові принципи політики ЄС в науково-технічній сфері:

- 1) першочерговими є «доконкурентні дослідження», які, базуючись на фундаментальних, безпосередньо трансформуються у прикладні, стимулюючи інноваційні технології;
- 2) спільне фінансування наукових досліджень і розробок бюджетом ЄС і підприємствами-учасниками проектів у рівній частці (50/50%);
- 3) фінансування лише тих проектів, які є міжнародними, включають представників хоча би двох країн;
- 4) одержані в будь-якому проекті результати наукових досліджень стають загальним надбанням усіх членів ЄС [6].

У цей же час були схвалені «Критерії Райзенхубера», що визначали характер пріоритетних для ЄС досліджень, зокрема: наявність великих витрат, непосильних одній країні; реалізація проекту дає більший економічний ефект на багатосторонній основі, коли зазнають впливу різні сфери економіки в багатьох регіонах; позитивний вплив на створення єдиного ринку ЄС та соціальне згуртування членів співтовариства; сприяння координації політики у сфері науки й технологій між країнами ЄС; стимулювання комунікативності та мобільності науково-технічних кадрів у межах ЄС [8, с.41].

Політика у сфері наукових досліджень в країнах ЄС здійснюється на основі визначених принципів, серед яких провідними є: принцип субсидіарності країн; взаємної допомоги, консолідації зусиль і концентрації наявних ресурсів усіх країн-учасниць; заохочення «Європейського виміру» науково-дослідницьких проектів: в центрі уваги знаходиться розв'язання науково-технічних проблем, які породжує технологічний і соціальний розвиток, передусім, європейських країн; принцип спільного фінансування, згідно якого всі проекти фінансуються всіма країнами-членами ЄС; принцип загальності, який передбачає максимальну мобілізацію можливостей усіх учасників науково-інноваційної діяльності; принцип фінансування передінвестиційних проектів, який дозволяє створити необхідну матеріальну базу для вільного творчого наукового пошуку, без жорсткої «прив'язки» науковців до можливостей технологізації очікуваних результатів [2, с.15].

У контексті цих регулятивних принципів можемо визначити основні напрямки науково-технічної стратегії ЄС:

1. Нарощування розмірів фінансування наукових програм інноваційного розвитку (доведення витрат кожної країни-члена ЄС мінімум до 3 % ВВП);
2. Інноваційно-технологічна модернізація неконкурентоспроможних галузей виробництва.
3. Першочерговий прискорений розвиток найновітніших, наукоємних галузей.
4. Посилення між- та внутрішньорегіонального співробітництва в наукових дослідженнях, вироблення спільної політики їх розвитку.
5. Максимальне сприяння розповсюдженню наукоємних інновацій у країнах Євросоюзу.
6. Створення загальноєвропейського інформаційного середовища та єдиного європейського наукового простору.
7. Посилення уваги до фундаментальних наукових досліджень як фундаменту прикладних знань та інноваційних технологій.

8. Підготовка висококваліфікованих наукових кадрів, спроможних забезпечити стабільний науково-технологічний прогрес усіх членів Євросоюзу [3, с. 184].

Сучасна політика ЄС у сфері науки підпорядкована загальній стратегії, що була сформульована у 2000 р. на Лісабонській сесії Європейської ради. Ця стратегія передбачала перетворення Євросоюзу до 2010 р. у найбільш конкурентоспроможну економічну зону, що ґрунтується не економіці, заснованої на знаннях. Кінцевим результатом реалізації Лісабонської стратегії вбачалось досягнення рекордних темпів економічного зростання, цілковита зайнятість населення і максимальна соціальна справедливість у країнах Євросоюзу [4]. Однак, в 2005 р. Європейська рада розглянула результати реалізації Лісабонської стратегії за п'ять років і дійшла висновку, що ці плани провалились. Однією із найвпливовіших причин був неналежний рівень фінансування наукових досліджень (у середньому по ЄС цей показник склав близько 2 % ВВП, що становить майже критичну межу, нижче якої починається стагнація й деградація науки й технологій) [8, с. 42].

Європейська рада розробила нову редакцію Лісабонської стратегії, у якій значна увага приділялася стимулюванню економічного зростання шляхом збільшення фінансування наукових досліджень та інноваційних технологій. Головним напрямком політики в галузі наукових досліджень і розробок було визнано стимулювання досліджень у сфері інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), оскільки саме вони у 2005 р. забезпечили 40 % приросту продуктивності праці і 8 % ВВП у країнах ЄС [5, с. 36].

Вагому роль у виконанні відредагованої Лісабонської стратегії повинна була відіграти Сьома рамкова програма ЄС з наукових досліджень і технологічного розвитку, реалізація якої була розрахована на 2007-2013 рр. Ця програма конкретизувала й розвивала стратегію розвитку наукових досліджень й інноваційних технологій, закладених у Шостій рамковій програмі. Важливою особливістю цієї програми є створення в ЄС Європейської ради з досліджень – структури, яка буде займатися фінансуванням фундаментальних наукових досліджень. Така Рада буде видавати гранти, ґрунтуючись на оцінці наукової ваги теоретичних досліджень, безвідносно до перспектив їх безпосередньої технологізації.

Сьома рамкова програма наукових досліджень і технологічного розвитку Європейського Союзу конкретизувала й розвинула стратегічні цілі й механізми їх досягнення, закладені в попередній програмі. Ця програма передбачає фінансові витрати на наукові дослідження 50,521 млрд. євро протягом семи років. В ній чітко визначено цілі створення єдиного європейського наукового простору: створення максимально сприятливих умов для інноваційних досліджень у Європі; підвищення результативності наукової діяльності; посилення інноваційних процесів у Європі [6].

Величезне значення в європейському науковому просторі надається збереженню й нарощуванню кадрового ресурсу, поповненню його молодими талановитими вченими, заходам, спрямованим на запобігання відтоку наукових кадрів у США. Європейською Комісією був розроблений документ «Стратегія мобільності на підтримку європейського наукового простору» у якому запропонована низка заходів по створенню сприятливих умов для вільного пересування, наукової діяльності і кар'єрного зростання вчених у кордонах ЄС. Країнам Європи запропоновано збільшити на 25% статті бюджетів на міжнародне науково-технічне співробітництво, забезпечити сприятливі умови для роботи іноземних дослідників у наукових закладах цих країн [5, с. 37].

Загалом політика ЄС, спрямована на синхронізацію фундаментальних і прикладних досліджень, є достатньо аргументованою і цілком виправданою. ЄС має узгоджену політику розвитку науки і технологій. Зокрема, було розроблено Дорожню карту Європейського дослідницького простору на 2015-2020 рр. і низку методологічних документів та індикаторів, за якими Європейська комісія відстежує прогрес 28 країн ЄС та 13 асоційованих країн, включно з Україною. Вони сприятимуть розвитку науки як системи теоретичного знання й основи прикладних інноваційних досліджень [7, с. 319].

Висновки. Отже, можна констатувати, що сучасна політика країн ЄС у сфері науки є в цілому конструктивною і перспективною, сприяє формуванню та розвитку суспільства знань як вищої фази розвитку інформаційного суспільства. Політика країн ЄС у сфері науки зумовлюється загальноосвітними тенденціями розвитку науки та інноваційних технологій. Перехід до інформаційного суспільства потребує чіткої стратегії і гнучкої тактики у науково-технічній сфері, які забезпечували б максимальну відповідність технологічного прогресу суспільним потребам і водночас стимулювали б подальший творчий пошук інноваційних підходів та механізмів їх соціалізації. Політика країн ЄС у сфері науки на сучасному етапі відзначається гнучкістю, постійною корекцією підходів і системністю, які забезпечують мобільне та ефективне реагування на виклики часу й мобілізацію усіх наявних ресурсів для спільного розв'язання назрілих проблем. Наукова діяльність спрямована на гармонізацію взаємодії науки і практики, фундаментальних і прикладних знань, нових теоретичних ідей та інноваційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амосов О. Ю. Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні / О. Ю. Амосов // Держава та регіони : науково-виробничий журнал. – Сер. : Державне управління. – 2016. – № 3. – С. 18-19.
2. Гуревич М. Государственное регулирование науки / М. Гуревич // Экономика Украины. – 2015. – № 10. – С. 13-18.

3. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія / [А. Ф. Павленко, Л. Л. Антонюк, Н. В. Василькова, Д. О. Ільницький та ін.] ; за ред. А. Ф. Павленка, Л. Л. Антонюк. – К. : КНЕУ, 2014. – 350 с.
4. Кудла І. Р. Досвід політики країн Європейського союзу у створенні єдиного інноваційного простору [Електронний ресурс] / Кудла І. Р., Кудла І. Р. – Режим доступу : <http://kerivnyk.info/2016/02/kudla.html>
5. Пічкур О. Особливості наукової діяльності на сучасному етапі / О. Пічкур // Інтелектуальна власність. – 2017. – №11. – С. 34–39.
6. Ситнік В. Сучасна політика ЄС у сфері наукової діяльності [Електронний ресурс] / В. Ситнік. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/ May08/02.htm>.
7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. : О. А. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К. : Парламентське видавництво, 2009. – 632 с.
8. Федулова Л. Особливості розвитку інноваційної політики Європейського Союзу : виклики для України / Федулова Л., Андрощук Г. // Проблеми науки. – 2014. – №7–8. – С. 40–43.

Марчук І.

Науковий керівник – доц. Морська Н.Л.

ЕВОЛЮЦІЯ МЕНТАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Із здобуттям незалежності, українська нація опинилась перед вибором власної стратегії поступу, який вже здійснила низка країн Європи. Окрім історії та геополітичних чинників, менталітет нації тієї чи іншої держави виступає чинником, який визначає подальший її розвиток і місце серед цивілізованих країн світу. При детальнішому вивченні ментальних характеристик домінуючого етносу, вибір стратегії національного розвитку та процес поєднання національного та іноземного досвіду державотворення буде проходити в оптимальних умовах і на виході дасть якісний напрям розвитку нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує актуальність даної теми, яку ще з XIX ст. почали піднімати у свої працях М. Костомаров [10],

Д. Донцов [1], О. Кульчицький [3], В. Липинський [4], І. Мірчук [9], Б. Цимбалістий [7], Д. Чижевський [8] та ін. Вони намагались виявити ті основні риси, якими володіє український етнос, розкрити характер та причини виникнення і розкрити зв'язок національного характеру та долі народу. Дослідженню національного менталітету у його філософському та соціальному аспектах приділяли увагу видатні українські вчені такі, як: А. Бичко, В. Горський, О. Донченко, В. Касьян, І. Кресіна, С. Кримський, О. Майборода та ін.

Метою статті є аналіз еволюції ментальності українців у історичному аспекті, дослідження впливу даного психологічного явища на державотворчий процес та розгляд основних чинників формування менталітету українців.

Актуальність дослідження зумовлена складними суспільно-політичними перетвореннями українського суспільства та пов'язана із процесом реформування сучасної української держави.

Ментальність - спосіб мислення, загальна духовна налаштованість, установка індивіда або соціальної групи до навколишнього світу. Це, свого роду, призма, через яку людина дивиться на світ і себе в ньому. Тож можемо говорити про те, що вона притаманна кожній людині, незалежно від етнічної належності, соціального стану, статі, мови тощо. Варто також зазначити, що ключовими словами в визначенні менталітету є картина світу, набір духовних цінностей, не завжди усвідомлена система життєвих координат та підсвідомих стереотипів.

Дослідники майже однотайно наводять кілька базових взаємопов'язаних особливостей традиційного політичного менталітету українства, серед яких: екзистенціальний індивідуалізм, егоцентризм, інтроверсивність (спрямованість психіки на внутрішній світ), консерватизм, соціальний егалітаризм (прагнення до соціальної рівності), громадоцентризм, провінційність, загальна аполітичність, анархійність та ін.

Дослідник О. Бондаренко зазначає, що національна ментальність є структурою, що складається історично, тому вона має специфічну, притаманну саме їй ментальну структуру. Означена ментальна структура є віддзеркаленням складного взаємопроникнення та щільного взаємозв'язку суспільних явищ, що описуються такими термінами соціальних наук, як національна (етнічна) психологія, національна вдача, національний характер, народна пам'ять, національні архетипи, національна мрія, національна ідея, самоврядні потенції української ментальності [12, с. 67].

Аналізуючи основні чинники формування менталітету, можна погодитись з тим же дослідником, який вважає, що серед основних чинників, які формують національну психологію, при цьому називають: геопсихічні (вплив природних умов, тобто географічні, геокліматичні параметри існування нації), расові, соціально-історичні, соціопсихологічні (зокрема, соціально-демографічні фактори) та культурно-морфологічні. Етнічно-расові та геопсихічні чинники вважаються такими, що діють переважно на ранніх етапах формування нації. Вони